

Tole moram povedat'

Po uspešnem 1. Natečaju *Tole moram povedat'*, v katerem so sodelovali otroci osnovnih šol in dijaki srednjih šol občin na območju Upravne enote Škofja Loka, smo v maju 2019 razpisali 2. nagradni natečaj. Učence in diake ter njihove mentorje smo prosili za prispevke, zapisane ali posnete, v katerih imajo starejši (npr. stari starši) »*tole za povedat'*«. Starejši pripovedujejo, opisujejo, se spominjajo dogodkov, vrednih ohranitve. Natečaj smo zaradi ponovne spodbude s strani *Gorenjskega glasa* podaljšali za tri mesece, do marca 2020.

Načrtovano prireditev in javno branje ter žrebanje nam je žal preprečil izbruh pandemije koronavirusa. Tako smo z žrebanjem prek spleta kar od doma zaključili 2. Natečaj *Tole moram povedat'*. Izmed 42 udeležencev sta bila izžrebana učenec **Maks Čemažar Hren** iz Osnovne šole Poljane in mentorica **Olga Koplan** iz Osnovne šole Ivana Groharja Škofja Loka.

Komisija je vse prispelo prebrala in jih od 42 del v ožji izbor določila 10, in sicer so to prispevki naslednjih učencev:

- Amadej Demšar: *Tesarstvo pred 60 leti*, OŠ Poljane, mentorica Majda Oblak,
- Matevž Demšar: *Šola pri uršulinkah*, OŠ Poljane, mentorica Majda Oblak,
- Lucija Dolenc: *Dražgoški kruhek*, OŠ Poljane, mentorica Majda Oblak,
- Nejc Klemenčič: *Na hribovski kmetiji v Stari Oselici*, OŠ Poljane, mentorica - Majda Oblak,
- Domenik Klogjeraj: *Klekljanje z gospo Marico Albreht*, OŠ Poljane, mentorica Majda Oblak,
- Tara Kos: *Življenje na vasi nekoč in danes*, OŠ Poljane, mentorica Majda Oblak,
- Aljaž Košir: *Pripoved mojega pradedka*, OŠ Poljane, mentorica Majda Oblak,
- Nina Stržinar: *Furmanstvo pod Blegošem*, OŠ Poljane, mentorica Majda Oblak,
- Tine Štibelj: *Spomini moje prababice - praznik sv. Petra v Selcih*, OŠ Železniki, mentorica Darja Štibelj,
- Maj Šubic: *Luksuz*, OŠ Žiri, mentorica Maja Brezovar.

Na koncu se je komisija soglasno odločila, da je najboljši prispevek **Šola pri uršulinkah**, učenca **Matevža Demšarja** iz Osnovne šole Poljane. Njegova mentorica je bila **Majda Bernik**. Vsi prispevki so dostopni na shorturl.at/xDF08, vsi sodelujoči pa bodo nagrajeni s knjižnimi izdajami Muzejskega društva Škofja Loka.

Za nagrado sta si nagrajeni in izžrebani učenec prislužila vsak po dve vstopnici v adrenalinski park GEOSS (ko bo za to možnost), mentorica nagrajenega učenca in izžrebana mentorica pa udeležbo na vsakoletnem izletu z Muzejskim društvom Škofja Loka.

Da bi izkoristili čas epidemije, ko učenci in njihovi mentorji delajo od doma prek spleta, smo takoj po objavi rezultatov odprli nov natečaj. Na predlog dr. Andreja Ranta, pobudnika sodelovanja z mladimi, smo ožje zamejili temo in si lahko samo želimo, da bo 3. Natečaj *Moji predniki – kaj vem o njih* uspešen, kot sta bila predhodna.

ŠOLA PRI URŠULINKAH

Prisluhnil sem ustnemu viru, ki poprej še nikjer ni bil zapisan. Naredil sem intervju s 85-letno Vido Zupanc, mamino teto, rojeno v Virlogu pri Škofji Loki. Razkrila mi je svoje otroštvo za šolskimi klopmi pri uršulinkah. Obiskal sem jo v Šenčurju, kjer živi s svojim 93-letnim možem, ki še vedno vozi avto.

Leta 1782 so v Škofjo Loko prišle uršulinke, ki so pričele z izobraževanjem. Dosegle so tak uspeh, da so k njim prihajala tudi dekleta iz oddaljenih krajev.

Triletna šola je kmalu postala šestletna. Leta 1893 pa se je pričela "gorska šola" za deklice iz šestnajstih različnih vasi, ki so bile več kot poldrugo uro oddaljene od mesta. Pouk je potekal enkrat tedensko. Leta 1900 je bila ustanovljena meščanska šola in šest let kasneje tudi učiteljišče. Predšolske otroke so uršulinke vzgajale v dveh otroških vrtcih.

Vhod v osnovno šolo je bil iz današnje Klobovsove ulice. Deklice prvošolke in drugošolke so bile v prvem nadstropju, od 3. do 6. razreda pa v drugem nadstropju. V prvem razredu jih je učila mati Anucijata, v drugem mati Kajetana, v tretjem razredu pa mati Cecilija. Pouk se je vedno pričel ob osmi uri. Ob pol enajstih je bil glavni odmor za malico, ki so jo prinesli od doma. Pouk se je zaključil ob pol enih. V klopih so morale sedeti vzravnano, z rokami na hrbtu, imele so posebne pripomočke za ravno hrbtenico.

Teta se je v šolo s svojima sestrama in bratoma odpravila peš. Njena brata (moj dedi), pa sta se šolala v fantovski šoli, ki je bila ločena od uršulinske.

Najprej so se naučile pozdravljati učiteljico ob njenem prihodu v razred, nato pa, kako se pravilno drži svinčnik v rokah. Učile so se pisati s svinčnikom, proti koncu pa tudi že s črnilom. Zelo so morale paziti, da niso v zvezku naredile packe. Pisalne potreščine so imele v lesenih puščicah, zvezke pa v mapah.

V prvem razredu so se učile računati do sto. Štirikrat letno so v šolske zvezke pisale šolske naloge po nareku učiteljice. Ti zvezki so ostali v šoli. Enkrat tedensko so imele tudi telovadbo. Pri pouku petja so za oceno morale zapeti pesmico. Enkrat tedensko je bil tudi verouk.

V drugem razredu so se učile pisati pisane črke, za kar so imele posebne zvezke. Znati so morale tudi poštevanko.

V tretjem razredu so se učile zgodovino in zemljepis, pri slovenščini pa slovnico. Pri ročnem delu so se najprej učile plesti brisačo, nato pa nogavice.

Ker je teta Vida živela več kot pol ure stran od šole, je imela v šoli tudi kosi-lo. Spomni se prve poti do jedilnice. Bilo je veliko ovinkov in dolgih hodnikov mimo kuhinje v jedilnico. Jedilnica je bila zelo velika, z dolgimi mizami, na katerih so bili postavljeni krožniki, na vsakem je bil košček črnega kruha, zraven pa so bili prtiki, na katerem je bilo lično izvezeno ime vsake učenke. Na vsaki mizi je bil tudi vrč z vodo in kozarci. Sedežni red je bil določen. Ob zidu na sredini jedilnice je bil dvignjen prostor za prefekto. Ta je skrbela za red. Preden so začele jesti, so morale vstati in zmoliti. Sedeti so morale naravnost in komolci med jedjo niso smeli biti na mizi. V jedilnici niso smele glasno govoriti. Po kosilu se je vrnila v razred, se učila in napisala nalogo ter ob štirih s svojimi sestrami peš odšla domov. To podaljšano bivanje se je imenovalo »divizija«. Zelo zanimiv ji je bil vagonček, ki je po posebnih tirnicah iz kuhinje vozil hrano v hišo nasproti, kjer je stanoval katehet. Ena od posebnosti je bila tudi zelena papiga Kokica, v svoji veliki kletki na sredini stopnic, ki so vodila iz šole na grad. Kadar je bila pri volji, je klicala »Ave Marija!« ali pa kričala »Lačna sem!«, zapela je celo pesem »Lepa si roža Marija«.

Povedala je še, kako hudo je bilo med drugo svetovno vojno. Dobili so nemške učitelje in med poukom so lahko govorili le nemško. Učitelje ni zanimalo, ali so bile naloge na preizkusih znanja rešene pravilno, zanimala jih je le čitljiva pisava. Čeprav so bili učitelji Nemci, so bili prijazni in učencev niso veliko kaznovali.

Danes je nam otrokom, da hodimo v šolo, povsem samoumevno. Pouk je postal napornejši in zahtevnejši. Učni načrt od učencev zahteva vedno več. Včasih so več učnih ur namenili razvijanju desne polovice možganov za umetnost. Danes v šolah bolj ali manj razvijamo le levo, logično polovico.

Pouk je danes daljši, zato imamo popoldne manj časa za naše aktivnosti. Tretjino dneva presedimo za zvezki, kar tudi ni dobro za našo hrbtenico. Uršulinke so bile zato zelo pozorne, da so učenke sedeje vzravnano.

Spremenil se je odnos do učiteljev. Učenci so do uršulink gojili strahospoštovanje. Bile so kultivirane. Danes pa v šolo hodi veliko predrznih učencev, ki se do učiteljev ne obnašajo primerno ter jim zmanjšujejo avtoriteto.

Tudi prehranjevanje v preteklosti se močno razlikuje od današnjega. Včasih so imeli pred obrokom cel obred, jedli so spoštljivo in umirjeno. Danes pa nekatere otroci sploh ne spoštujejo več hrane.

Teto Vido sem poslušal z velikim zanimanjem. Svoje otroštvo mi je tako približala, da sem se počutil, kot da bi sam vse to doživel.

Zapisal: Matevž Demšar, 11 let, Osnovna šola Poljane;

pripovedovala: Vida Zupanc, 85 let, v Virlogu pri Škofji Loki, oktober 2019.

FURMANSTVO POD BLEGOŠEM

Velikokrat poslušam stare starše, ki pripovedujejo o svoji mladosti in življenju v tistih časih. Življenje v starih časih je bilo drugačno kot danes, otroci so morali pomagati pri vseh domačih opravilih, ne samo pri pomivanju posode in pometanju, pač pa tudi pri košnji trave, pripravi drv. Ata mi je večkrat pripovedoval o tem, kako je takoj po šoli sam odšel iz Leskovice do Jelenc, kjer je pomagal očetu pri delu. Ata je bil takrat star 10 let, to je bilo leta 1962. Njegov oče je bil furman, to pomeni, da je s konjem vlačil les iz gozda v dolino. Moj ata je več tednov sam iz šole hodil na Jelence, kjer sta z očetom stanovala. Ob sedanji planinski koči na Jelencih je bila še stara gozdarska bajta, v kateri je takrat prenočeval konj z imenom Pubi. Moj ata je istočasno, ko je šel iz šole, nesel še hrano do Jelenc. Nesel je kruh, solato in ostala živila. Po prihodu v Jelence je odšel na Sedlo in metal metrska bukova drva s hriba do poti. Pred odhodom v šolo je pred planinsko kočo napisal domačo nalogo.

Njegov ata je s konjsko vprego za Gozdno gospodarstvo Kranj les prevažal s Sedla v dolino do kamionske ceste. Prevoz je bil plačan od kubičnega metra pripeljanega lesa. Poleg pridelkov na domači kmetiji je bilo prevoznništvo s konjem ali furmanstvo edini vir preživetja. Delo je bilo težko, še posebej ob slabem vremenu, ko so bila drva mokra in zemlja blatna. Ker so bile slabe poti, je bila atova glavna naloga, da je vodil konja za povodec, brat ali oče pa sta držala voz, da se ni prevrnil. Velikokrat se je zgodilo, da se je na poti, kjer je bila ožina in najbolj strm breg, tovor s konjem vred zavalil po brežini, tako da so konja komaj rešili, vsa drva pa so morali po strmi brežini znositi nazaj na pot.

Ko je atov starejši brat odšel v vojsko, je atu pomagal sam. Preden pa je brat odšel k vojakom, sta bila v času košnje z njim sama v Jelencih, ker je moral ata doma tudi pokositi travo. Kadar pa je bil moj ata doma, je pomagal pri vseh kmečkih delih in pasel krave. Rad pa je tudi lovil ribe. Delo je bilo zabavno, ko so pobirali krompir, sploh če ga je bilo veliko in je bil debel in ko so pospravljali zadnjo košnjo.

Kljub temu da je bilo delo težko, je bila prehrana v tistih časih skromna. Na Jelencih so jedli koruzne žgance, 'argo' juho z veliko testeninami, goveji golaž iz konzerve, črno kavo iz cikorije in ribe iz konzerve.

V dogodku, ki se mu je najbolj zapisal v spomin, je tudi nekoliko otroške nagajivosti. V času, ko so vozili drva, je nekega dne prišla skupina delavcev, ki naj bi nadaljevala gradnjo ceste z Jelenc proti Robidnici. Najprej so prišli na

ogled stanovanja. Stanovali naj bi v stari gozdarski bajti, kjer je bil prej hlev za konja Pubija. Bajto je prenovilo Gozdno gospodarstvo, prostor pa so še posebej lepo prebelili. Naslednji dan je prišel gozdar Jože in rekel njegovemu očetu, da ti delavci v tej bajti nočejo stanovati. Takrat se je oglasil moj ata in naglas povedal: »Kako lep hlev bo imel zdaj konj!« Gozdar Jože pa mu je ježno zabrusil: »Ti, smrkavec mali, pa tiho bodi!«

Furmanstvo je bila dejavnost, ki je ljudem nudila zaslužek kar nekaj stoletij. Glede na dolžino poti so ločili furmane na kratke razdalje, ti so vozili les iz gozdov, trajalo je lahko tudi cel dan, srednje razdalje, vozili so ves dan, lahko tudi del noči, in večje razdalje, tovor so pripeljali do trgovcev ali železniških postaj, pot je trajala tudi po teden dni in več. Slednje je prineslo tudi največ denarja. V povezavi s furmanstvom so se razvile še druge obrti: izdelava vozov, kolarstvo, kovaštvo, sedlarstvo.

Zaradi prihoda traktorjev in tovornjakov je ta dejavnost po letu 1950 pričela počasi izumirati. Danes je delo v gozdu z vso mehanizacijo precej lažje in ni tako fizično zahtevno. Tudi otrokom ni več treba opravljati tako težkih opravil. Včasih so morali otroci delati skoraj enako kot odrasli in je bilo časa za igro zelo malo.

Otroci takrat niso nič razmišljali o tem, da jim kdo ukazuje, ampak so samo ubogali in pomagali.

Zapisala: Nina Stržinar, 11 let, Osnovna šola Poljane;

pripovedoval: Pavle Razložnik, 67 let, Kopačnica, Poljane, 19. 10. 2019.

PRIPOVED MOJEGA PRADEDKA

Bil je deževen dan in z mamo sva bila na obisku pri mojem pradedku in prababici. Vreme ni bilo primerno za igro z žogo, zato je prababica prinesla škatlo s starimi fotografijami. Ogledovali smo si jih in našel sem eno, na kateri je bil moški, ki je stal ob prometnem znaku in v rokah držal lopato. Zanimalo me je, kdo je to, saj ga nisem poznal. Pradedek je takoj prepoznal svojega očeta in začel pripovedovati:

»Veš, tale je pa moj ata, tvoj prapradedek. Umrl je malo pred tvojim rojstvom, zato ga ne poznaš. Ime mu je bilo tako kot meni, Janez je bil. Skupaj z mojo mamo, tvojo praprababico, smo živeli v stari hiši tu zraven. Moj ata je bil hlapec pri kmetu na Logu. Gospodar mu je že na začetku povedal, da je na njihovi kmetiji vedno lepo, saj nikoli ne dežuje in ne sneži. To je pomenilo, da bo moral delati ob vsakem vremenu, poleti in pozimi. S konjem je prevažal les do Ljubljane in še naprej. Običajno se je ustavil pri gostilni Jelen v Šentvidu, tam so se konji spočili in najedli.

Po 2. svetovni vojni je odšel v službo v Cestno podjetje Kranj, kjer je bil cestar. Pozimi so s konji in lesenim plugom orali cesto od Žirov do Škofje Loke.

Pogosto so morali sneg odmetavati z lopato. Spomnim se, da je ata prihajal domov moker in utrujen. Na sebi je imel mokre cajhaste hlače in suknjič. Tudi usnjeni škornji, ki mu jih je izdelal čevljar, so bili premočeni in se do naslednjega dne niso pošteno posušili. Nogavic ni imel, noge si je zavil v stare cunje, tem sta z mamo rekla čevljarce. Vedno so se sušile na peči ali ob štedilniku.

Mama je poskrbela, da ga je ob vrnitvi z dela čakala topla hrana. Največkrat smo jedli sok, repo, zelje in krompir. Včasih je bilo na mizi tudi meso, saj smo imeli v hlevu kravo, pujsa in kokoši. Ata in mama nista imela veliko denarja, v trgovini Pri Cenetu in Pri Barbi v Poljanah smo kupovali moko, kvas, olje, sladkor in sol, včasih pa tudi bombone. Oblek in obutve niso prodajali, oblačila so nam sešili krojači in šivilje, čevlje nam je izdelal čevljar. Sam sem imel le en par čevljev. Spomnim se, da sem se sankal bos. Ko me je le preveč zeblo, sem zlezel na krušno peč. Na peči sem dolga leta tudi spal, postelje nisem imel. Žimnico mi je mama naredila kar iz suhih koruznih listov.

Otroci smo se veliko igrali zunaj. Spomnim se igre 'koza klanf', ko smo z metanjem polen podirali večje poleno, na katerem je bil kamenček. Imeli smo tudi lesene puške in loke, ki smo jih izdelali sami. Lovili smo se po travnikih in gozdovih.

Doma smo imeli elektriko, v kuhinji je svetila ena žarnica in tako smo ob večerih včasih igrali 'fožkalco'. Ni bilo tako kot danes, ko vsi gledamo televizijo ali tablico. Več smo se družili in pogovarjali. Pomagali smo drug drugemu, še posebej pri košnji, spravilu pridelkov in kidanju snega. Mama je večkrat pomagala kmetom na njivi, v zameno so nam potem s konjem pripeljali drva.

Dobro se spomnim, kako težko smo čakali, da je dozorela koruza. Pri Bolantaču smo se zbrali vaščani in lupili koruzne storže pozno v noč. Gospodarica je spekla najboljše flancate in skuhala čaj, ki mu ni bilo para. To je bila vsako leto prava vaška veselica.

Danes teh običajev skoraj ni več, koruzo s polj poberejo s stroji, prav tako krompir, travnike pokosijo s kosilnicami, seno in otava dišita le redko.

Da ne pozabim, še to moram povedati. Moj ata je po vojni kupil radio in nismo mogli razumeti od kod prihaja glas. Kasneje, ko sem že odrasel, smo kupili televizijo. Domači smo se je hitro navadili, sosedov Matevž, ki je takrat štel že čez devetdeset let, televizije ni še nikoli videl. Ko je prvi človek pristal na Luni, je prišel k nam. Kar naprej je hodil gledat pod mizo in za njo, bil je prepričan, da se nekje skriva človek, ki ga je videl na ekranu. Stari Matevž je vprašal, kako se bodo ljudje prijeli za Luno, ko bodo prišli tja. Malo smo se norčevali in nekdo je dejal, da imajo posebno kljuko. Na koncu je Matevž izjavil, da je zunaj opazoval Luno in da ni videl nikogar, ki bi šel gor, zato v to zgodbo prav nič ne verjame.

Vidiš, Aljaž, tako je bilo. Pravzaprav je bilo zelo zanimivo, čeprav smo imeli manj kot danes. Ljudje smo bili bolj veseli, zdaj vsi samo hitijo in hitijo. Kaj praviš, kako bi se ti znašel pred petdeset ali sto leti?«

»Uh, ne predstavljam si, da bi delal cel teden, tudi sobote in nedelje, pa da bi delal na kmetiji. Le kako bi brez televizije, kako bi se brez telefona pogovarjal na daljavo? Kako bi živel brez kolesa ali svoje postelje, le kako bi spal na peči! Všeč mi je to, da so imeli veliko živali. Lahko bi pasel ovce in zaspal pod drevesom. Še prej bi kupil sto metrov vrvi in vsako ovco privezal za eno nogo, drug konec vrvi pa za drevo, da mi ne bi pobegnile.«

V Hotovlji sem se pogovarjal s pradedkom Janezom in prababico Ano Podobnik, Orlovima iz Hotovlje. Pradedek je star 81 let, prababica pa 79 let.

Zapisal: Aljaž Košir, 11 let, Osnovna šola Poljane;
pripovedovala sta Ana, 79 let, in Janez, 81 let, Podobnik iz Hotovlje.

TESARSTVO PRED 60 LETI

Tesarstvo je poklic, pri katerem tesar izdeluje lesene konstrukcije. Včasih je bilo to delo zelo naporno in zato je tesar potreboval ogromno potrpežljivosti, moči in natančnosti. Danes je delo tesarja veliko manj naporno, saj se pri delu uporabljajo električni stroji in dvigala, zato je delo veliko hitreje opravljeno. V obdobju, ko se je vse izdelovalo z ročnim orodjem, pa je tesar naredil dva kozolca na leto, kar je bilo že zelo veliko. Za primerjavo, danes dva tesarja naredita kozolec v enem mesecu. Tesar izdeluje čebelnjake, kozolce, lope, volovske uprege, tudi vinska stiskalnica je bila včasih delo tesarja. Pri delu je uporabljal različna orodja, kot: sekira, malarin, cimraka, plankača, puntaka, dleto, vinkl (kotnik), štosaks, svinčnik, meter, žaga (robidnica), žnora, tesarski sveder, kladivo. Orodje je imel pospravljen v lesenem zaboju ali pa v usnjeneni torbi.

Ko se je tesar dogovarjal za kozolec, je moral gospodar povedati samo, koliko bo kozolec dolg in širok, saj je bilo pravilo, da na podlagi širine in dolžine ve, koliko bo kozolec visok, kje bo prvo nadstropje, kakšen bo naklon strehe in koliko štantov bo imel (štant je prostor med dvema navpičnima stebroma, med katerima so običajno late). Luknje za late se je izdelovalo z orodjem, ki se imenuje puntaka, to je zožena sekira, s katero se je lepo izdolblja luknja za lato. To delo je lahko opravil le posamezen zelo natančen tesar.

Vse vezi so bile dodatno ojačane z lesenimi žebli (cveki), ki jih je tesar izdeloval iz tršega lesa (hrast, nagnoj ...). Tesar je hlod najprej razžagal na manjše čoke in jih kasneje obdelal z malarinom. Kozolec je bil običajno daljši kot tram, takrat je tesar uporabil vez, ki se imenuje šarba. To je vez, ki dva trama združi v enega. Tesar je pri kozolcu naredil vse, vključno s streho, razen če je bila streha slamnata.

Les za kozolec ali drug objekt je običajno pripravil gospodar kozolca, tega je v gozdu tesar že prej izbral. Les so nato pripeljali iz gozda na kraj, kjer bo kozolec stal in ga tam tudi obdelali. Les so najprej otesali s cimrako, nato pa izdolbli vse utore. Tako obdelan les je bil pripravljen za postavitve objekta,

pri katerem je moralo sodelovati 10–20 odraslih moških, z glavnim tesarjem na komandi, ki je z glasnimi vzkliki: »Hooruk – hoooruk!« vzpodbujal k enakomernemu dvigovanju težkih tramov, ki so jih kasneje zbili skupaj. Luknje za cveke so izdelovali s posebnim tesarskim svedrom, ki je deloval na človeško moč. En moški je prijel za okroglo palico, na kateri je bil sveder. Tako se je vrtel v krogu, da je v tramu nastajala luknja. Običajni premer luknje je bil 25 mm.

Tesar je pri svojem delu največkrat uporabljal: cimrako, dleto, malarin, meter, svinčnik, vinkl (kotnik) in žnoro. Žnora je vrvica, ki je potopljena v barvni prah in so jo uporabljali za risanje dolgih linij. Dva moška sta prijela na določeni točki in vrvico napela. Tretji pa je frcnil vrvico, da se je otresla barvnega prahu in na lesu zarisala ravno črto.

Pri dvigovanju tramov so si ljudje pomagali z različnimi vozli, vzvodi, okroglimi poleni. Ko je tesar pribil zadnji špirovec, je zavriskal in ves trud je bil poplačan z dobro voljo. Pribili so še smrečico, saj legenda pravi, da se hudič vedno usede na vrh, tako pa se usede na smrečico, ki ga zbode in hudič se vrne nazaj v pekel. Tako se na objekt usede blagoslov.

Ko je bilo delo končano je gospodar prinesel žganje in glavni tesar je z nekaj kapljicami poškopil novo narejeni objekt in dejal: »STRHLENI NEJ!« S tem je dal vedeti, da naj se kozolec podre zaradi starosti in ne zaradi požara ali druge nesreče.

Zapisal: Amadej Demšar, 11 let, Osnovna šola Poljane;
pripovedoval: Luka Demšar, 39 let, sin pokojnega tesarja.

LUKSUZ

Moja stara mama se je rodila v Javorjah. Imela je tri brate in tri sestre.

Ob lepih nedeljah je njena mama peljala vseh sedem otrok na breg nad vasjo. Tam so se otroci igrali s stvarmi, ki so jih našli v naravi, saj igrač, kot jih poznamo danes, ni bilo. Mama jim je pripovedovala »štorijske« o svojem otroštvu. Vsi so pogledovali na cesto v dolini, ker – če bi imeli srečo – bi videli »luksuz«. V res dobrih nedeljah so videli celo dva. Luksuz so rekli avtomobilu. Ko so ga zagledali, so vsi obstali in z odprtimi usti molče gledali. Zanje je bilo že to veliko čudo, da si niso upali predstavljati, da bi ga lahko kdaj vozili.

Že dolgo avto ni več – luksuz. Dandanes je navadno pri vsaki hiši par avtomobilov.

Zapisal: Maj Šubic, 12 let, Osnovna šola Žiri;
pripovedovala: Hermina Cankar, 62 let, Strunjan.